

**KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**MAR BAYCİYEV'İN “ANGEMELER CANA POVESTTER” ADLI
ESERİNDEKİ HİKÂYELERİNDE
YER ALAN KAHRAMANLARIN TAHLİLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Bilge AKBAŞ

Danışman

Prof. Dr. Abdıldacan AKMATALİYEV

BİŞKEK – 2011

ÖZ

Anadili Kırgızca yanında Dostoevsky, Tolstoy, Çehov gibi dünya edebiyatında çığır açmış yazarların dili Rusça'yı da iyi bilen Mar Bayciyev bu mirastan başarıyla istifade edebilmiştir. Eserlerindeki özgün kahramanlar bunun ispatıdır. Yazar Kırgız kültürünün renklerini tuvalinde kullanmış, yaşadığı çevreyi gözlemlemeyi bilmiş ve eserlerinde kurmaca bir âlem yaratmaktan ziyade yaşanmışlıkları konu almıştır. Bu şekilde hikâyelerinde toplumun içinden, günlük hayatından kesitler yansıtır. Bu yönüyle yazara Kırgız Çehov'u demek yerinde olur.

Mar Bayciyev piyesleri ve senaryolarıyla pek çok ülkede ün kazanmış, daha çok bu alanlarda tanınmıştır. Fakat onun hikâye ve uzun hikâyelerini okuyanlar onun bu alandaki başarısını da fark ederler. Eserlerini yazdığı dönemde pek çok yazar sipariş eserler kaleme alırken Bayciyev insanın iç dünyasına eğilmiş, alışılmış kalıpların dışına çıkan başarılı bir yazardır. Hikâyeleri kendi hayatından alınmış, çoğu dramatik olayları konu alır. Bayciyev'in eserlerinde dram, ince bir mizahla birlikte verilir. Yazarın reele bağlı kalışı onu bedbinliğe sürüklemeyi. Her eserinde umudun saklı olduğu görülür.

Günümüz Kırgız edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Bayciyev'in hikâyelerinin Türkiye Türkçesine çevirerek Türkiye'de de tanınmasına katkı sağlamak tezimizin amaçlarından birini oluşturmaktadır. Bu çalışmamızın konusu yazarın hikâyeciliğidir. Biz onun "Angemeler Cana Povestter" adlı eserindeki hikâyelerinde yer alan kahramanlarını tahlil ettik. Gncelemelerimizi yaparken M. Kaplan'ın Hikâye Tahlilleri, ğerif Aktaş'ın Roman Sanatı ve Roman Sanatına Giriş, Berna Moran'ın Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış adlı eserlerinden faydalandık.

Çalışmamızın giriş kısmından sonra yazarın hayatı, edebi kişiliği ve Kırgız edebiyatındaki yeri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise hikâyelerdeki kahramanların tasvirleri, kısaca karakter özellikleri ele alınmış ve olay örgüsü içinde değerlendirilmiştir. Yine aynı bölümde yazarın çalışmamıza konu olan hikâyelerinden örnekler sunulmuştur. Sonuç bölümü hikâyedeki kahramanların tahlili neticesinde ulaşılan fikirler, Kırgız ve Rus edebiyatçıların görüşlerine de yer verilerek nakledilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mar Bayciyev, Hikâye, Kırgız edebiyatı, Karakter tahlili.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Өз эне тили менен катар эле дүйнөлүк адабиятка чыйыр салган Достоевский, Толстой, Чехов сыяктуу жазуучулардын тили болгон орусчаны дагы жакшы билген Мар Байжиев бул мурастан алгылыктуу пайдалана алган. Чыгармаларындагы образдардын өзүнө таандык касиеттери ошону далилдеп турат. Жазуучу кыргыздын элдик маданиятынын көркөмдүүлүгүн тасиринде өзү жашаган чөйрөгө байкоо жүргүзүп, аны көркөм сүрөттөй алган. Ошондой эле анын чыгармаларындагы каармандар жасалма, кыялдан табылган эмес, кадимки турмуш, адамдардын жашоосун сүрөттөгөн. Мунун негизинде аны кыргыздын Чехову десек да жаңылышпайбыз.

Мар Байжиев өзүнүн пьесалары жана цинарийлери менен көптөгөн улуттарга таанымал. Бирок анын аңгеме жана узун аңгемелерин окуган окурманда бул чөйрөдөгү ийлиликтерин да байкай алышат. М.Байжиев ошол мезгилдеги жазуучулар сыяктуу башкалардын калоосу менен жазбастан адам баласынын ички дүйнөсүн чагылдырган, көнмүш калыптардын сыртына чыккан ийликти жазуучу. Аңгемелери өзүнүн башынан өткөргөн турмушунан алынган, көпчүлүгү драмалуу окуяларды чагылдырат. Байжиевдин чыгармаларындагы драмалуу көрүнүштөр өлчөмдүү юмор менен бирге берилет. Жашоонун кыйынчылык реалдуулугу аны пессимист кылбайт. Ар бир чыгармасында үмүттүн шооласы байкалат.

Бул илимий иштин биринчи бөлүмү жазуучунун өмүр баянын, адабиятка кошкон салымын жана кыргыз адабиятындагы ордун камтыйт. Экинчи бөлүм болсо аңгемелердеги каармандардын тышкы сүйрөттөрү, кыскача мүнөз түзүү чеберчилигин жана каармандардагы өзгөчөлүктөрдү конфликт ичинде көркөм чагылдыруусун талдоого алдык. Ошол эле бөлүмдө илимий ишибизде кеп кылынган аңгемелерден кыска үзүндү берилди.

Жыйынтыгында, аңгемелердеги каармандардын көркөм чагылдыруусунан пайда болгон пикирлерди, Кыргыз жана орус адабиятчыларынын көз караштары жөнүндө маалымат берилди жана жыйынтык чыгарылды.

Ачкыч сөздөр: Мар Байжиев, аңгеме, кыргыз адабияты, каармандардын көркөм ачылышы.

